

PHILIP MORRIS
OPERATIONS A.D. NIŠ

NALED

STAVOVI PRIVREDE

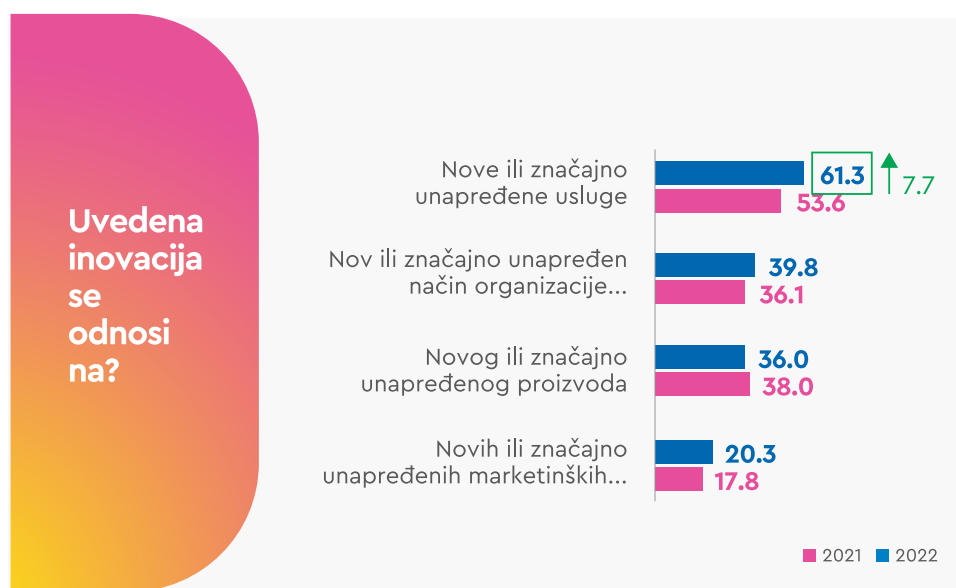
O INOVACIONOM EKOSISTEMU

startech.org.rs

STAVOVI PRIVREDE

O INOVACIONOM EKOSISTEMU

Drugo godišnje istraživanje u okviru projekta StarTech koji realizuje NALED u saradnji sa Vladom Republike Srbije i uz podršku kompanije Philip Morris sprovedeno je na reprezentativnom uzorku od 835 preduzeća u Srbiji tokom avgusta i septembra 2022. Nalazi su dobijeni primenom kombinovane metodologije – online metodom prikupljanja podataka i telefonskom anketom.

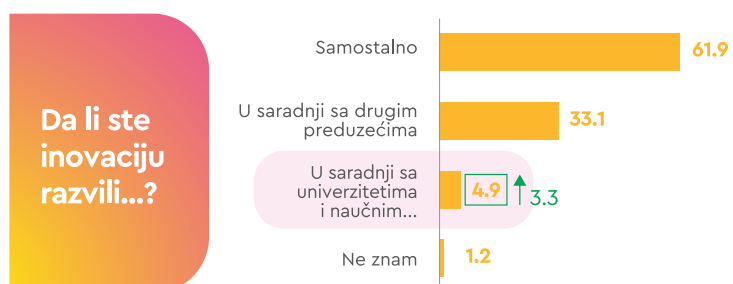

Inovacije u preduzećima u Srbiji se pre svega odnose **na pružanje novih i unapređenih usluga** (pogotovo kod mikro privrednih subjekata), a ove godine je ovaj vid inoviranja i izraženiji nego u 2021. Tek svako peto preduzeće je sprovodilo inovacije u domenu marketinških metoda/konceptata.

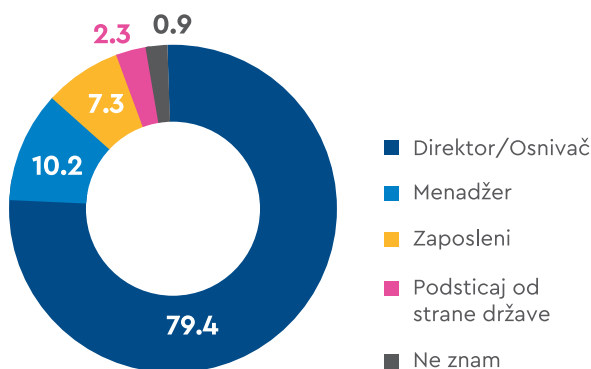
U skladu sa tim je i podatak da je glavni **cilj inoviranja podizanje kvaliteta usluge (62,8%)**. Inovacije kao vid opstanka na tržištu (39%) su pogotovo relevantne za privrednike u sektoru trgovine.

Privrednici i dalje **kao najznačajniji uslov uspešnog poslovanja vide obučene kadrove (66,3%) i iskusen menadžment (53,4%)**. Uvođenje inovacija (25,3%) i digitalno transformisanje (21,2%) su i daje na dnu liste, ali iako je njihov relativni značaj u kontekstu ostalih faktora manji, nije zanemarljiv broj onih koji ih smatraju značajnim za uspešnost poslovanja (posebno veća preduzeća, ona sa sedištem u Beogradu, sa širom teritorijom poslovanja i preduzeća koja su ovakve promene i napravila).

Iako rezultati nisu direktno uporedivi, primetan je **veći broj onih koji saopštavaju da su inovaciju razvili samostalno**, a manji broj onih kod kojih je inovacija razvijena uz saradnju sa drugim preduzećima. Povećan je i procenat inovatora koji inovaciju razvijaju u saradnji sa univerzitetima i naučnim organizacijama.

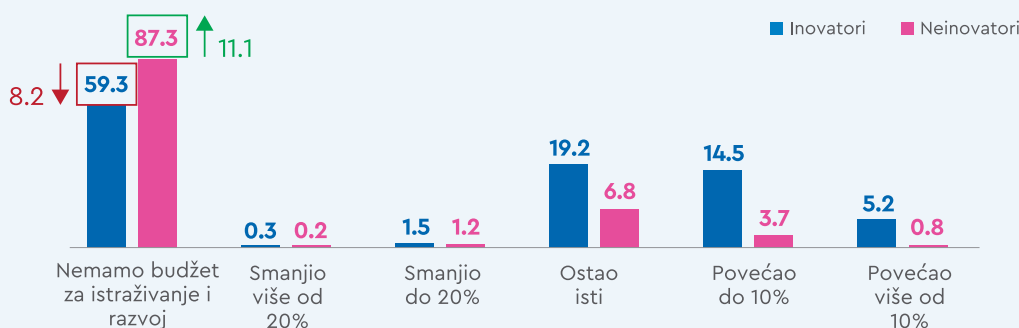

Ko je primarno inicirao inovaciju?

Pokretači inovacija u kompanijama u Srbiji su u većini slučajeva bili njihovi **direktori ili osnivači (79,4%)**, posebno mikro firme, a znatno ređe se radilo o menadžerima (10,2%) ili **zaposlenima (7,3%)**, što je slučaj u etabliranim kompanijama (10+ godina).

Da li vam se budžet za istraživanje i razvoj u prethodne tri godine...

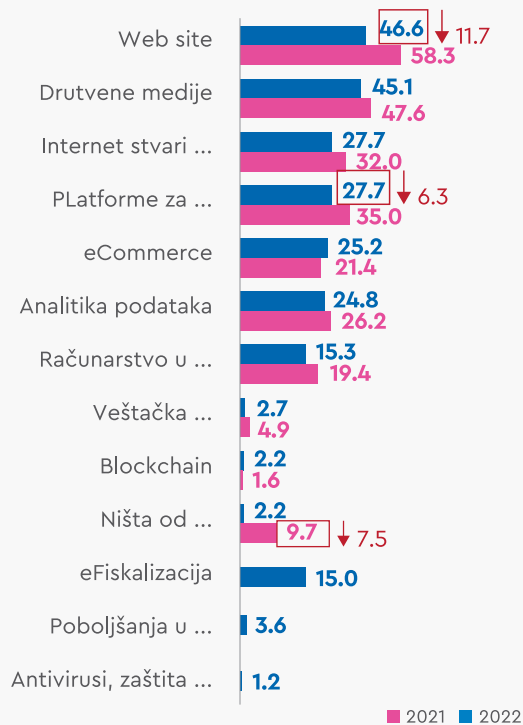

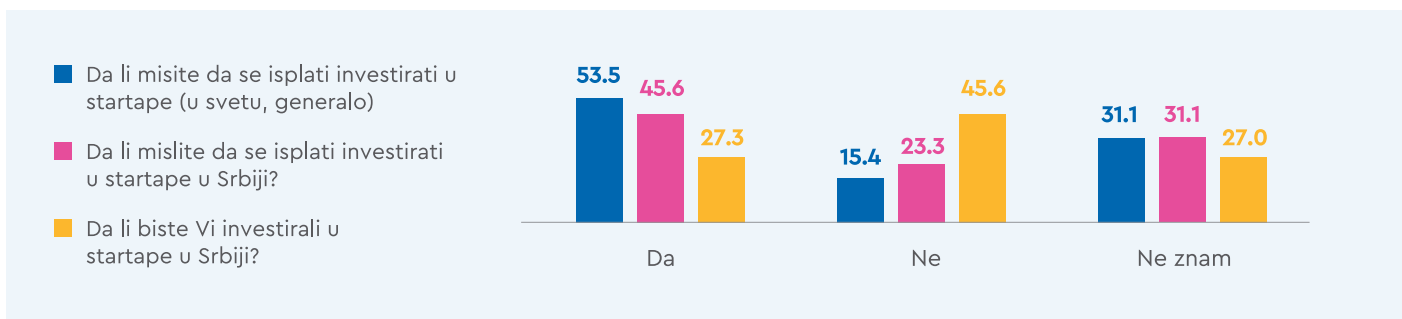
U odnosu na prethodnu godinu, **smanjen je procenat inovatora koji nemaju R&D budžet**. Sa druge strane, došlo je do povećanja broja kompanija u kojima je došlo do povećanja ovog budžeta do 10% (15%). Među mikropreduzećima i onim koji posluju na lokalnom nivou je najviše onih koji nemaju R&D budžet.

Procenat preduzeća koji je u toku inoviranja sarađivao sa drugim preduzećima, organizacijama ili pojedincima je nepromenjen (58,1%), ali su primećene promene po pitanju toga sa kim je uspostavljena saradnja – znatno je više onih koji su sarađivali sa dobavljačima opreme, materijala, komponenti i softvera (68,5%), a povećan je i broj onih koji su sarađivali sa istraživačkim institutima (11,5%). Sa druge strane, manje je bila izražena saradnja sa konkurentima iz istog sektora (13%).

Najkorišćenije tehnologije u digitalnoj transformaciji su web sajtovi i društvene mreže (blizu polovine kompanija). U odnosu na 2021, bilo je manje onih koji su koristili sajtove i platforme za video komunikaciju u digitalnoj transformaciji (što može biti odraz poboljšanja pandemijske situacije i vraćanja u uobičajene tokove poslovanja). Blockchain i veštačka inteligencija su i dalje najmanje korišćene tehnologije u digitalnoj transformaciji. Blockchain je nešto češće korišćen u novijim kompanijama.

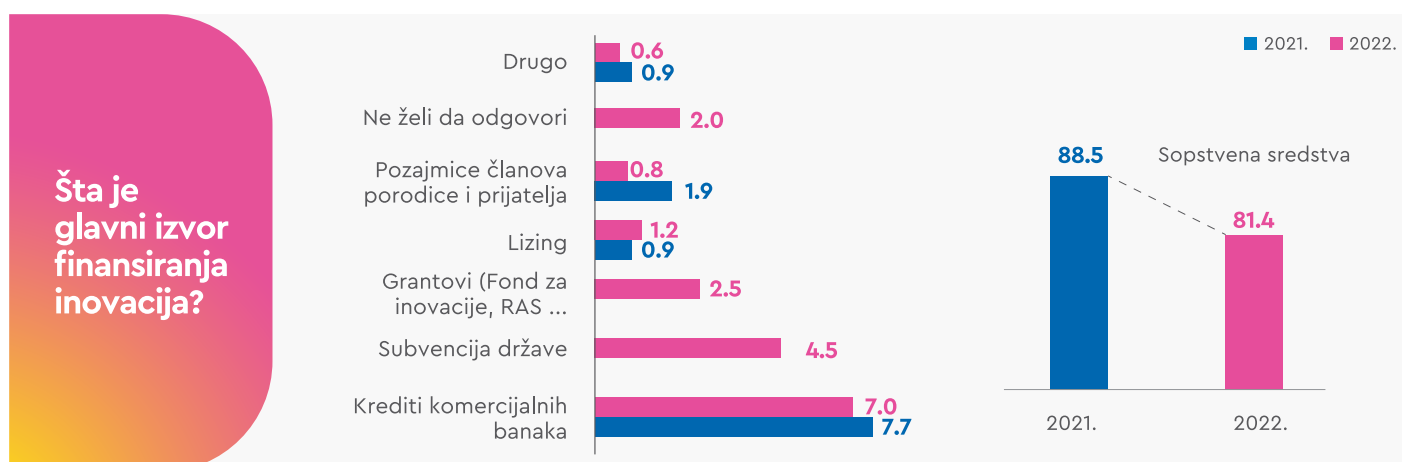
Koje tehnologije ste upotrebljavali u digitalnoj transformaciji preduzeća?

Nešto više **od polovine inovatora se slaže da se isplati investirati u startape generalno**, a nema upadljivih razlika ni kada se radi o proceni isplativosti investiranja u startape u Srbiji (tek 8% onih koji imaju negativniji stav). Sa druge strane, na pitanje **da li bi inovatori uložili u startape u Srbiji**, blizu **polovine privrednih subjekata nije spremna da u njih investira**. Spremniji da investiraju u startape u Srbiji su privredna društva, velike kompanije, oni koje posluju na više kontinentata i u domenu proizvodnje.

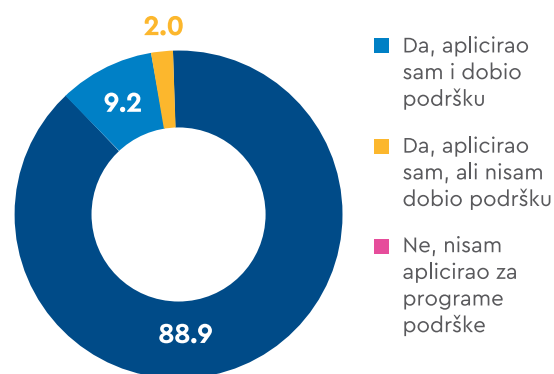
Izrazito visok procenat ispitanika (**91%**) **nije umeo da navede nijedan startup po imenu**, dok oni koji bi to pokušali uglavnom navode imena kompanija koje nisu startapi. Stiče se utisak da ispitanici imaju nejasnu, maglovitu predstavu o tome šta se podrazumeva pod startapom.

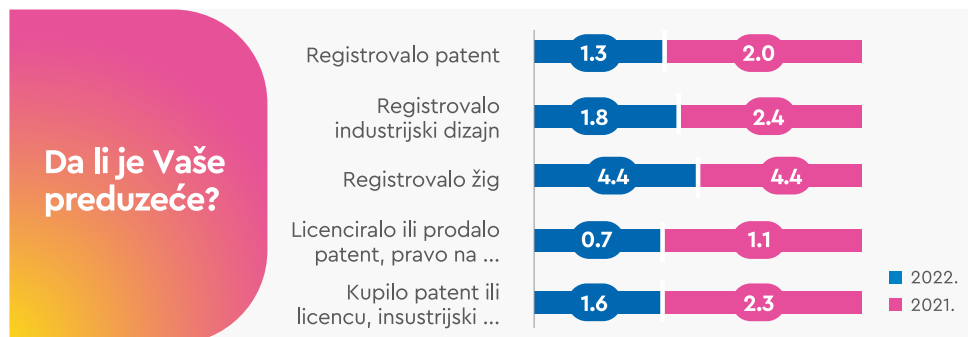
Kao što je utvrđeno prošle godine, **sopstvena sredstva** su se pokazala kao **glavni izvor finansiranja inovacija/digitalnog transformisanja**. Ipak, ovaj procenat je za nijansu manji što sugerise tendenciju rasta drugih oblika finansiranja, ali oni i dalje daleko kaskaju u odnosu na finansiranje iz sopstvenih sredstava. Preduzetnici i oni koji posluju na lokalnom nivou su češće navodili **subvencije države** kao glavni izvor finansiranja inovacija/digitalne transformacije.

Tek **11% privrednih subjekata je u procesu inoviranja/digitalnog transformisanja apliciralo za neki program podrške**, što je za 9% manje nego prethodne godine. Značajno je promenjen i oblik podrške koji je korišćen – **mного više su korišćena bespovratna sredstva (87,2%), a manje kreditiranje (17%)**. Mentorski (4,3%), konsultantski rad (4,3%) i različite obuke/treinzi (2,1%) su retko korišćen tip podrške. Alternativni izvori finansiranja ni ove godine nisu zaživeli među preduzetnicima.

Da li ste aplicirali za neki program podrške?

Samo **7% privrednika koji su sprovodili inovacije/digitalnu transformaciju je apliciralo za neki oblik poreskih olakšica.** Olakšice koje je najveći broj privrednika naveo tiču se povraćaja/oslobođenja od poreza i doprinosa za novozaposlena lica (47,1%).

Zaštita intelektualne svojine nije standardna praksa za privrednike u Srbiji - izrazito nizak procenat se upustio u bilo koju formu aktivnosti ovog tipa. Ipak, postoje i razlike - veće kompanije, one u proizvodnoj delatnosti i koje su i inovatori i digitalno transformisani u većoj meri štite svoju intelektualnu svojinu.

Približno **svako 10. preduzeće u Srbiji ima neki oblik saradnje sa naučnom zajednicom.** Verovatnije je da veća preduzeća, koja posluju na široj teritoriji, bave se proizvodnjom i inovativna su imaju ovakav oblik saradnje. **Glavni oblici saradnje iz perspektive privrednika su prakse (34%) i korišćenje laboratorija (19,1%).**

Kada je reč o odustanku od realizacije inovacije ili digitalne transformacije, replicirani su rezultati iz prošle godine - **svako deseto preduzeće je odustalo od planirane ili otpočete inovacije/digitalne transformacije u prethodnih pet godina.**

Samo 10% onih koji nisu sprovodili inovativne aktivnosti/digitalnu transformaciju na tom putu vide prevelik broj barijera - **glavni razlog za neuvođenje ovakvih promena je nedostatak perspektive (ne vidi se potreba ili benefiti koji bi se na ovaj način mogli ostvariti).**

Za one koje su odustali od inoviranja/digitalnog transformisanja ili na ovom putu percipiraju barijere, **ključna prepreka se vidi u nedostatku finansija (41,5%),** posebno kod mikro preduzetnika. **Nedostatak obučenog kadra (17,9%)** je ove godine češće navođen kao jedna od top 3 barijera ka inoviranju.

© 2022 NALED Sva prava zadržana.

Ovaj dokument je pripremila Laboratorija inovativnih javnih politika NALED-a, u okviru StarTech projekta, uz podršku kompanije Philip Morris. Analize, tumačenja i zaključci izneti u ovom izveštaju ne moraju nužno odražavati stavove članova ili organa NALED-a. Svi naporu su učinjeni kako bi se osigurala pouzdanost, tačnost i ažurnost informacija iznetih u izveštaju. NALED ne prihvata bilo kakav oblik odgovornosti za eventualne greške sadržane u izveštaju ili nastalu štetu, finansijsku ili bilo koju drugu, proisteklu u vezi sa njenim korišćenjem. Korišćenje, kopiranje i distribucija sadržaja ovog izveštaja dozvoljena je isključivo u neprofitne svrhe i uz odgovarajuće naznačenje imena, odnosno priznavanje autorskih prava NALED-a. www.startech.org.rs

STARTECH

startech.org.rs